

By special order to friends of TASHMA

תא שמע

פרשת ויגש

זמנים

פרשה מפורשת הרה"ג דוד שרעבי

בפסוק ג כתוב: ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו, אחר כך שוב אומר להם שהוא יוסף אבל עדיין יוסף לא טורח להביא להם סימן או ראיה שהוא יוסף, ורק בפסוק יב הוא מוכיח שהוא יוסף, וכמו שכתוב בפסוק: והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם, ופירש רשי, והנה עיניכם ראות, בכבודי, ושאני אחיכם, שהרי אני מהול ככם, ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש! שני סימנים הביא להם יוסף, הראשון שהוא מהול, והשני שהוא מדבר בלשון הקודש, וכאן מורגשת השאלה מדוע המתין יוסף לפני שהוא נתן להם סימנים? הרי מיד היה צריך להגיד שהוא יוסף ולומר להם את הראיות?!

אלא הביאור הוא, אדם שמורגל משך שנים רבות בדבר מסוים קשה לו מאוד לשנות את ההרגל, אדם שמאמין בדבר משך שנים רבות גם כן קשה לו לשנות את דעתו. יעקב אבינו חשב שנים רבות שיוסף נטרף,

ולכן אפילו כשהודיעו לו שיוסף חי ושהוא מלך במצרים עדיין היה קשה ליעקב להאמין בזאת, וכמו שכתוב בפסוק כג: ויגדו לו לאמור עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם, רואים שאחר שנים רבות שדבר מסוים הושרש קשה לאדם לקבל את השינוי, ולכן רק אחר שהיו כמה שלבים נתיישב לבו, שראה אחר כך את העגלות ששלח יוסף ורק אז כתוב - ותחי רוח יעקב!!

כך גם ביוסף, אחר שנים רבות אי אפשר לומר הכל בפסוק אחד, אלא צריך שלבים, שקודם אומר אני יוסף, ואחר כך מוסיף עוד, ולבסוף מגיע שלב שלישי שאז הוא אומר להם את

משפט שלמה הרה"ג שלמה כהן

המקרה:

מנדי, בחור ישיבה הלומד בירושלים, חזר אחרי תפילת שחרית אל חדרו השכור בביתו של מר הוט, הניח את התפילין שלו על הרדיאטור ויצא לשיבה. בהמשך היום הקור הירושלמי החל להתגבר ומשפחת הוט החליטו להדליק את ההסקה הביתית על מקסימום. כשמנדי חזר בשעות המאוחרות של הלילה הוא מיד הבחין בחום השורר בחדר, וראה ששקית הפלסטיק של התפילין נמסה. כבחור ירא שמים, הוא שלח את התפילין לבדיקה, והתברר שהפרשיות שבבתיים ניזוקו וזקוקים לתיקון.

הטענות:

מנדי טוען שמר הוט הזיק לפרשיות ע"י הדלקת ההסקה וצריך לשלם את התיקון.

מר הוט טוען שהנזק נעשה ע"י "אשוי" וידוע לכל שיש פטור של "טמון" באש (כתוב בפרשת משפטים "כי תצא אש ומצא קוצים ונאכל גדיש או קמה או שדה, שלם ישלם המעביר את הבעירה", ודרשו חז"ל שחייבים לשלם אם הדבר הנשרף דומה לגדיש וקמה שהם דברים גלויים, למעט אם נטמן בהן חפץ, שעל הדבר הטמון אינו צריך לשלם) ולכן אינו צריך לשלם על הנזק שנגרם לפרשיות של התפילין שהם טמונים

www.tashma.net

ההוכחות, רק כך הדברים מתישבים על הלב אחר שנים רבות!

אך קושיא אחרת יש להקשות. שתי סימנים אומר להם יוסף, סימן אחד שהוא מהול, וסימן שני שהוא מדבר בלשון הקודש. אבל קשה כי בפרשה הקודמת בפרק מ"א פסוק נ"ה כתוב: ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו, ובמדרש רבה (מקץ עה"פ וירא יעקב כי יש שבר במצרים) כתוב: שכיון שחוק הרעב בארץ נתקבצו המצרים ובאו אצל יוסף, ואמרו לו תן לנו לחם, אמר להם יוסף - האלהים שלי אינו מאכיל את הערלים, לכו ומולו את עצמכם ואתן לכם אוכל! הלכו כל המצריים אל פרעה וכו' אמר להם פרעה שומים אתם פשעתם בנפשותיכם מפני מה לא הנחתם בבתיכם

(לשון לימודים)

(מ"ה י') וישבת בארץ גשן והיית

קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך

וצאנך ובקרך וכל אשר לך,

שיגרת הלשון היום הוא לומר, "וישבת

בארץ גשן והיית קרוב אלי אתה ואחי

ובניהם", שכך נוהג לומר מי שרוצה שאביו

יבוא אצלו וכן אחיו ובניהם, אבל יוסף לא

אמר כן אלא אמר אתה ובניך ובני בניך,

והטעם נראה משום שאדם מחשיב את עצמו

למרכז של עולם, וכל תנועותיו והנהגותיו הם לפי מחשבה

זו, וע"כ גם דיבורו כן שנשמע בשפתו שהכל נמדד בו

וכנגדו ואומר שיבוא אביו ויבואו אחיו שהם אחיו שלו, אבל

יוסף אינו כן אלא מחשיב ומודד דיבורו כפי מחשבתם

ורצונותיהם של אחרים, וע"כ אמר והיית קרוב אלי אתה

ובניך ובני בניך, כי יעקב אבינו דאגתו היא שיהיו בניו עמו

ואין דאגתו שיהיו אחי יוסף עמו אצל יוסף, אלא עיקר

"מה שיוצא מפיו

של אדם מורה על

פנימיותו, אדם

טהור מדבר

טהרה, ואדם טמא

מדבר טומאה"

תבואה של שנים ושלש וארבע שנים? אמרו לו כל תבואה

שהיתה בבתינו הרקיבה וכו' אף פת שהיה בסל הרקיב!!

אמר להם פרעה - לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו!

ורואים שכל המצריים מלו את עצמם, אם כן איזה הוכחה זו

לומר לאחיו שהוא מהול? והרי כל המצריים נימולים!

אלא צריך לומר שאין כאן שתי הוכחות א. שהוא מהול,

ב. שהוא מדבר בלשון הקודש, אלא הכל הוכחה אחת!!

משפט שלמה - המשך

בתוך הבתים של התפילין.

פסק הדיון:

אין לחייב את מר הוט לשלם על הנזק שנגרם לפרשיות של מנדי.

הסבר:

מבואר במשנה הראשונה במ"ס ב"ק שהתכונה של "אש" זה שהוא הולך ומזיק במקום אחר ממקום הדלקתו, ואין בו רוח חיים. וזה דומה למקרה שלנו שמדליק ההסקה הדליק במקום אחד והחום התפשט למקום אחר, ויכול להזיק שם.

ואם כן המקרה דומה ל"אש" ויהיה פטור על הטמון!

אבל באדם המזיק במעשיו אין פטור של טמון, ויש לדון אם הנזק כאן הוא כאדם המזיק. מבואר בחזו"א שנוק שניעשה ע"י הפעלת הראשון בשרשרת של כוחות שהם כולם מוכנים לפעולה מחייב את מפעיל הכוח הראשון. כגון היורה כדור מרובה, שלחיצה על ההדק מפעילה שרשרת של כוחות שבסיומן נפלט הכדור, אבל ברור לכל שנוק שניעשה ע"י

הכדור מחייב את הלוחץ על ההדק, והוא אינו יכול לטעון שאין זה כוחו שהזיק אלא כוח כוחו.

ולכן במקרה שלנו אפשר לומר שכיוון שברור לכל שבהדלקת ההסקה החום יתפשט לכל הרדיאטורים, אין זה כוח כוחו אלא כוחו ממש, וכמו כל מפעיל מכונה שהתוצאה היא כוחו של המפעיל, ולכן מר הוט חייב לא מדין "אש" אלא מדין אדם המזיק במעשיו, ובאדם המזיק אין פטור של טמון.

אבל אם כן, כל אחד שמדליק אש במקום שיש רוח מצויה מכיוון מסוים, והוא מוליך את האש למקום אחר ושם הוא מזיק יהיה חייב גם על הטמון מטעם שהוא "אדם המזיק במעשיו", ולכן לא נמצא לפי זה פטור של טמון אלא במקרה שלא הייתה רוח מצויה, ובעצם כך מצינו בגמרא ב"ק דף כג שהגמרא דנה אם החיוב "אש" הוא משום חציו של המדליק. או שממונו הזיק.

ואח"כ שואלת הגמרא, למ"ד

שהחיוב הוא משום חציו, איך יהיה מקרה של הפטור אל הטמון? ומתרצת הגמרא כגון שהדליק אש בחצרו ואח"כ נפלה הגדר שלא מחמת האש, והאש יצאה והזיקה, שכלו לו חציו של המדליק. ומבואר מזה שבכל מקום שהאש היא כמו חציו של המדליק, אין פטור של טמון ורק אם "כלו חיציו" יש פטור. וכן נפסק בשו"ע סימן תיח סעיף יג.

אבל הרמב"ם פוסק (בפרק יד נזקי ממון ה"ט) שגם אם החיוב "אש" הוא משום חציו יש פטור של טמון. ולכן לפי הרמב"ם יש לפטור את מר הוט על הנזק לפרשיות, ואע"פ שלפי השו"ע יש לחייבו, אפשר שהוא יכול לומר קים לי כרמב"ם ולהפטור.

אבל יש לעיין בכל הפטור של טמון. בכל שורף גדיש, למה השורף חייב על השכבה השנייה של החיטים?! הלא הוא טמון?! התירוץ הוא שזה הכול חפץ אחד אבל בגדיש שיש בתוכו כלי בקר למשל, השורף פטור על הכלי בקר כי יש כאן שני חפצים שונים, הגדיש והכלים, ואינו משלם

פרשה מפורשת - המשך

ראגתו משום שהם "בניו", ולכן דיבר יוסף בלשון של רצון אביו ולא בלשון של רצון שלו.

(מ"ה ב') ויתן את קלו בבכי וישמעו מצרים וישמע בית פרעה,

לעיל כתיב, ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, ופירש"י שלא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם ע"כ, א"כ צ"ב שנתן יוסף את קולו בבכי עד ששמעו מצרים ובית פרעה, והיה לו לבכות בשקט.

והנה יש הסוברים שצעקה לפני הקב"ה היא צעקת כהלה אשר צועק אדם ומרים קולו, ובכך סובר שנשמעת תפילתו ובקשתו ואין צעקה מלבד דרך צעקתו, ואנן חזינן לא כן דאמרינן ושמע צעקתנו יודע תעלומות, ואם צועק, היכן הם התעלומות, אלא מבואר שיש צעקה אשר אינה נשמעת וע"ז אומרים ושמע צעקתנו יודע תעלומות, והכא נמי בפסוק דידן נראה דאין שמיעת מצרים ושמיעת בית פרעה שמיעה ממש, אלא הוא כאין צעקה אשר היא צעקת שמיעה למצרים וצעקת שמיעה לבית פרעה גם בלא קול אשר צעק יוסף בתפילתו, והוא צעקה על הגלות אשר מתחלת בהודע יוסף אל אחיו וע"ז יורדים כולם למצרים.

משפט שלמה - המשך

3. אפילו אם זה טמון, יש שיטות שחייב לשלם לצאת ידי שמים.

אבל אם כן למה פטרנו את מר הוט מהנזק? מבואר בחו"מ סימן שעח סעיף א', שאע"פ שאדם מועד לעולם בין בשוגג בין במזיד, וחייב אפילו על האונס, מכל מקום הוא פטור מאונס גמור. ומבאר התוספות בב"ק דף כז' שאדם המזיק הוא חייב באונס הקרוב לפשיעה ופטור באונס הדומה לגניבה. ומביא רעיה מאחד שמת אביו והיה אצלו פרה, ובנו חשב שהוא ירש את הפרה, ולא ידע שהפקידו אותה אצל אביו, והיורש שחט את הפרה, ומבואר בתוספות שהבן פטור מלשלם את הנזק שעשה כי לא היה צריך לעלות בדעתו שאין הפרה של אביו. ונראה שגם במקרה שלנו, כיוון שלא היה מר הוט צריך להעלות בדעתו שהסוחר שלו הניח חפצים על הרדיאטור יש לפטרו מכל נזק שנעשה לחפצים של מנדי.

אלא כאילו הכול חיטים. ויש לדון אם הבתים והפרשיות הם כחפץ אחד ולכן אין הפרשיות נחשבים לטמון והם כמו השכבה השנייה של חיטים וגדיש. או, כשני חפצים (כמו הגדיש והכלים) ויהיה פטור של טמון.

ונראה לומר שהפרשיות והבתים נחשבים כחפץ אחד ולא כשני חפצים, ולכן אפילו לדעת הרמב"ם אין לפטור מטעם טמון. ואפילו אם לא נאמר כן, מבואר בספר ברכת שמואל ב"ק סימן כ' שבכל טמון יש חיוב לצאת ידי שמים. ולכן יש 3 סיבות לחייב את מר הוט על הפרשיות.

1. נפסק בשו"ע סימן תיח סעיף יג' שאש שהיא כחציו של המדליק, אין פטור של טמון.

2. אפילו אם אפשר לאמר קים לי כרמב"ם שיש פטור של טמון גם אם האש הוא חציו של המדליק מכל מקום נראה שבפרשיות של תפילין שהם חפץ אחד עם הבתים, אין הם נחשבים לטמון כלל!

